

Uchwała Nr IX/.../2024
IX Krajowego Zjazdu Aptekarzy
z dnia stycznia 2024 r.

w sprawie zmiany Kodeksu Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 37 pkt 1 ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 r. o izbach aptekarskich (tj. Dz. U. z 2021r. poz. 1850 z późn. zm.), IX Krajowy Zjazd Aptekarzy uchwała, co następuje:

§ 1.

W Kodeksie Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącym załącznik do uchwały Nr VI/25/2012 VI Krajowego Zjazdu Aptekarzy z dnia 22 stycznia 2012 r. w sprawie przyjęcia Kodeksu Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej, wprowadza się następujące zmiany:

1) tytuł „Kodeks Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej” zastępuje się tytułem „Kodeks Etyki Farmaceuty Rzeczypospolitej Polskiej”;

2) preambuła otrzymuje brzmienie:

„Zasady etyki zawodowej farmaceuty wynikają z samodzielnego charakteru tej profesji medycznej – zawód farmaceuty to zawód zaufania publicznego. Kodeks Etyki Farmaceuty Rzeczypospolitej Polskiej jako kodeks profesjonalizmu zawodowego zawiera wskazanie powinności moralnych, obowiązków, umiejętności i kompetencji zawodowych oraz określa co jest w zawodzie istotne, pożądane, dobre, moralne i słuszne, a co naganne.

Dbłość o przestrzeganie zasad zawartych w Kodeksie Etyki Farmaceuty i przekazywanie ich studentom farmacji jest moralnym obowiązkiem każdego farmaceuty, a egzekwowanie wierności tym zasadom spoczywa na władzach samorządu zawodowego.

Wymienione w kodeksie zasady postępowania obowiązują wszystkich farmaceutów, niezależnie od formy, w jakiej zawód jest wykonywany oraz niezależnie od środków komunikacji użytych przez farmaceutów podczas wykonywania zawodu.”;

3) użyty w art. 1 ust. 1-4, art. 2 ust. 1-2, art. 3 ust. 1-2, art. 4, art. 5 ust. 1-2, art. 6 ust. 1-2, art. 7 ust. 1-3, art. 8, art. 9, art. 12, art. 14 ust. 1-3, art. 15, art. 16, art. 17, art. 18 ust. 1-2, art. 19 ust. 1-2, art. 20 ust. 1-2, art. 21, art. 22, art. 25 ust. 1, art. 26 ust. 1-3, art. 27

i art. 28 w różnych przypadkach i liczbie wyraz „Aptekarz” zastępuje się użytym w odpowiednich przypadkach i liczbie wyrazem „Farmaceuta”;

- 4) tytuł Rozdziału I części szczegółowej otrzymuje brzmienie:
„Farmaceuta wobec pacjenta”;
- 5) w art. 3 po ust. 1 dodaje się ust. 1a-1h w brzmieniu:
 - „1a. Swoboda i niezależność przy wykonywaniu działań zawodowych farmaceuty stanowią gwarancję ochrony praw pacjenta oraz godności zawodu farmaceuty.
 - 1b. Farmaceuta wykonuje zawód pod własnym imieniem i nazwiskiem. Zasadę tę stosuje się także do oznaczania jakiejkolwiek działalności prowadzonej przez farmaceutę w ramach wykonywania zawodu farmaceuty.
 - 1c. Zabronione są wszelkie zachowania farmaceuty, w tym czynności faktyczne lub prawne, w szczególności umowy i inne zobowiązania, których konsekwencją może być ograniczenie swobody lub niezależności zawodowej farmaceuty, w szczególności w zakresie sprawowania opieki farmaceutycznej, udzielania usług farmaceutycznych lub wykonywania zadań zawodowych farmaceuty.
 - 1d. Zabronione jest umożliwianie w jakikolwiek sposób innej osobie lub podmiotowi wykonywania zawodu farmaceuty pod imieniem i nazwiskiem danego farmaceuty.
 - 1e. Zabronione jest kontrolowanie innego farmaceuty lub prowadzonej przez niego działalności wykonywanej w ramach zawodu farmaceuty, w sposób i na zasadach naruszających obowiązujące przepisy prawa, w tym dotyczące tworzenia i prowadzenia aptek ogólnodostępnych, zasady etyki i deontologii zawodowej lub uchwały Krajowego Zjazdu Aptekarzy.
 - 1f. Farmaceuta nie może dopuścić do bycia kontrolowanym w zakresie prowadzonej przez niego działalności wykonywanej w ramach zawodu farmaceuty w sposób i na zasadach naruszających obowiązujące przepisy prawa, w tym dotyczące tworzenia i prowadzenia aptek ogólnodostępnych, zasady etyki i deontologii zawodowej lub uchwały Krajowego Zjazdu Aptekarzy.
 - 1g. Farmaceuta sprawujący opiekę farmaceutyczną, udzielający usług farmaceutycznych lub wykonujący zadania zawodowe farmaceuty odmawia wykonania polecenia ograniczającego swobodę lub niezależność zawodową

i nie jest w tym zakresie związany poleceniem służbowym, chyba że obowiązek wykonania polecenia wynika z innych obowiązujących przepisów.

1h. Farmaceuta informuje organy samorządu zawodu farmaceuty o każdej próbie ograniczania swobody lub niezależności zawodowej.”;

6) w art. 5 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Farmaceuci wybrani do władz lub organów samorządu zawodowego zobowiązani są do działania na rzecz tego samorządu oraz do powstrzymania się od wszelkich zachowań mogących powodować powstanie konfliktu interesów.”;

7) w art. 7 po ust. 2 dodaje się ust. 2a-2c w brzmieniu:

„2a. Farmaceuta, polecając pacjentowi produkt leczniczy, wyrób medyczny lub jego wyposażenie, środek spożywczy specjalnego przeznaczenia żywieniowego lub suplement diety, kieruje się aktualną wiedzą, kryterium skuteczności oraz bezpieczeństwa stosowania poleconego produktu, wyrobu, środka lub suplementu.

2b. Wyboru lub rekomendacji, o których mowa w ust. 2a, farmaceuta dokonuje kierując się jedynie dobrem pacjenta.

2c. Farmaceuta nie narzuca swych świadczeń lub usług pacjentom oraz nie pozyskuje pacjentów w sposób niezgodny z zasadami etyki i deontologii zawodowej oraz zasadami lojalności wobec innych farmaceutów.”;

8) art. 10 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10.

1. Farmaceuta zobowiązany jest do zachowania w tajemnicy wiadomości dotyczących stanu zdrowia pacjenta oraz wszystkiego, czego dowiedział się w trakcie lub w związku z wykonywaniem czynności zawodowych. Śmierć pacjenta nie zwalnia z obowiązku dochowania tajemnicy.

2. Postanowień ust. 1 nie stosuje się, w przypadku, gdy:

1) tak stanowią przepisy odrębnych ustaw;

2) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób;

3) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy;

- 4) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innym osobom wykonującym zawód medyczny, uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.
 3. W sytuacjach, o których mowa w ust. 2, ujawnienie tajemnicy może nastąpić jedynie w niezbędnym zakresie.
 4. Wydanie polecenie służbowego nie zwalnia farmaceuty z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.”;
 - 9) uchyla się art. 11;
 - 10) uchyla się art. 13;
 - 11) po art. 16 dodaje się art. 16a w brzmieniu:
„Art. 16a.
 1. Farmaceuta uczestniczący w badaniach naukowych zobowiązany jest do ścisłego przestrzegania zasad ich prowadzenia oraz rzetelnego przedstawiania wyników i formułowanych wniosków.
 2. Farmaceuta przedstawiający wyniki badań, prezentacje, opracowania lub publikujący jakiegokolwiek treści w oparciu o dostępną literaturę lub materiały, zobowiązany jest do przestrzegania praw autorskich.
 3. Niedopuszczalne jest dopisywanie swego nazwiska do treści prezentowanych przez innych autorów, wykorzystywanie bez zgody autorów lub pomijanie ich nazwiska albo nazw zespołów a także źródeł pochodzenia informacji.”;
 - 12) w art. 18 po ust. 2 dodaje się ust. 3-5 w brzmieniu:
„3. Farmaceuta wszelkie uwagi o dostrzeżonych błędach w postępowaniu innego farmaceuty powinien przekazać przede wszystkim temu farmaceucie. Jeżeli dostrzeżony błąd może spowodować poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia pacjenta, konieczne jest poinformowanie właściwej izby aptekarskiej.
 4. Farmaceuta powinien zachować ostrożność w formułowaniu opinii o działalności innego farmaceuty, w szczególności opinii mogącej podważać jego autorytet lub go dyskredytować.
 5. Poinformowanie izby aptekarskiej, o którym mowa w ust. 3, nie stanowi naruszenia zasad etyki i deontologii zawodowej.”;
- 13) po art. 18 dodaje się art. 18a w brzmieniu:
„Art. 18a.

1. Farmaceuta pełniący funkcje nadzorcze nad pracą innych osób, zobowiązany jest przeprowadzać czynności służbowe w sposób rzetelny z zachowaniem zasad rzeczowości, nienaruszający godności farmaceutów oraz innych podległych mu osób, bez narażania ich na jakiegokolwiek poniżenie w opinii publicznej lub wśród współpracowników, lub bez narażenia ich na utratę zaufania do wykonywanego zawodu.
2. Farmaceuta kontrolujący pracę innych farmaceutów powinien, w miarę możliwości, zawiadomić ich wcześniej, aby umożliwić im obecność w czasie kontroli i bezpośrednie przekazanie uwag o jej wynikach.”;

14) w art. 19 po ust. 1 dodaje się ust. 1a-1b w brzmieniu:

„1a. W przypadku farmaceuty wykonującego zawód poza apteką, reklamy nie stanowi informacja o:

- 1) adresie wykonywania zawodu;
 - 2) rodzaju i zakresie wykonywanej działalności;
 - 3) tytułach zawodowych i naukowych posiadanych przez farmaceutę, a także odbytych formach ustawicznego rozwoju zawodowego,
- pod warunkiem, że jest prawdziwa, obiektywna, dokładna, kompletna i rzetelna, rozpowszechnia ją wyłącznie farmaceuta, którego dotyczy, a cel, treść, forma lub sposób jej rozpowszechniania nie ma cech reklamy, w tym dotyczącej farmaceuty lub jakiegokolwiek innego podmiotu.

1b. Zakazane jest reklamowanie przez farmaceutę produktów leczniczych, wyrobów medycznych, suplementów diety, a także żywności specjalnego przeznaczenia, oraz uczestniczenie w każdej innej reklamie, która mogłaby naruszać godność zawodu farmaceuty lub podważać zaufanie do tego zawodu.”;

15) po art. 21 dodaje się art. 21a w brzmieniu:

„Art. 21a.

1. Farmaceuta za wykonywanie czynności zawodowych pobiera stosowne wynagrodzenie.
2. Czynności zawodowe wykonywane przez farmaceutę poza stosunkiem pracy, podlegają wynagrodzeniu na podstawie odrębnie zawartej umowy.

3. Wynagrodzenie za usługi farmaceutyczne świadczone przez farmaceutę, uwzględnia rodzaj wykonywanej usługi oraz posiadane przez niego kwalifikacje i umiejętności zawodowe.
4. Wykonywanie czynności zawodowych bezpłatnie przez farmaceutę, nie może łączyć się z reklamą podmiotu prowadzącego działalność, w której czynność ta jest wykonywana.”;

16) art. 24 otrzymuje brzmienie:

„Art. 24.

Farmaceuta zachowuje dobre obyczaje i dobrą praktykę obowiązującą przy wykonywaniu zawodu farmaceuty w kontaktach z przedstawicielami przemysłu farmaceutycznego i nie angażuje się w działania mogące narazić autorytet zawodu lub zawieść zaufanie publiczne.”;

17) uchyla się art. 29.

§ 2.

Jednolity tekst Kodeksu Etyki Farmaceuty Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po 14 dniach od dnia jej ogłoszenia w Biuletynie Naczelnej Rady Aptekarskiej.

Uzasadnienie

Kodeks Etyki Farmaceuty Rzeczypospolitej Polskiej stanowi - co wynika wprost z jego preambuły - zbiór zasad, reguł i norm, określających, co jest dobre, pożądane, moralne i słuszne w zawodzie farmaceuty.

Zbiór ten w przeważającej większości jest stały, nienaruszalny i oparty na zasadach etyki ogólnoludzkiej. Odnosząc się jednak do zasad związanych z wykonywaniem określonego zawodu, tj. zawodu farmaceuty, ulega pewnym zmianom, musi bowiem być dostosowany do coraz to nowych wyzwań, jakie stawiają współczesne czasy, charakteryzujące się wieloma zmianami przynoszącymi nowe wyzwania wobec zawodu farmaceuty. Obowiązujący obecnie Kodeks Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej wprowadzony został w 2012 r. Pomimo, że od momentu jego uchwalenia upłynęło tylko 10 lat, to w zakresie wykonywania zawodu, biorąc

pod uwagę zachodzące zmiany znajdujące swoje odzwierciedlenie w obowiązujących przepisach, w szczególności ustawy - Prawo farmaceutyczne oraz ustawy o zawodzie farmaceuty, zaistniała potrzeba jego zmiany.

Uzasadniany projekt uchwały zmieniającej Kodeks Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej, zwany dalej „Kodeksem Etyki”, opracowany został przez „Zespół do spraw opracowania propozycji zmian w Kodeksie Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej” działający przy Naczelnej Radzie Aptekarskiej.

Pracom zespołu towarzyszyły szerokie konsultacje z całym środowiskiem farmaceutów. Na stronie internetowej Naczelnej Izby Aptekarskiej zamieszczono informację o powołaniu „Zespołu do spraw opracowania propozycji zmian w Kodeksie Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej” oraz prośbę o przesyłanie propozycji zagadnień, które powinny zostać uregulowane w Kodeksie Etyki. Propozycje zmian zgłoszone przez farmaceutów w większości zostały włączone do projektu zmiany Kodeksu Etyki, co bezsprzecznie przyczyniło się do szerszego spojrzenia na zawód farmaceuty, szczególnie z perspektywy osoby wykonującej ten zawód poza apteką.

Celem zmian wprowadzanych w Kodeksie Etyki jest zwiększenie bezpieczeństwa osób korzystających ze świadczeń lub usług farmaceuty poprzez określenie moralnych nakazów spoczywających na farmaceutach, wynikających z obowiązków znajdujących swoje źródło w prawie powszechnie obowiązującym, przede wszystkim w ustawie z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2301, z późn.zm.) oraz ustawie z 10 grudnia 2020 r. o zawodzie farmaceuty (tj. Dz.U. z 2022r poz.1873, z późn.zm.).

Obowiązująca od 16 kwietnia 2021 r. ustawa o zawodzie farmaceuty, określająca w sposób precyzyjny obszar aktywności zawodowej farmaceuty oraz zasady wykonywania zawodu farmaceuty, wymusiła również konieczność wprowadzenia nowych powinności moralnych spoczywających na osobach wykonujących zawód farmaceuty, adekwatnych do obowiązków spoczywających na tej grupie zawodowej. Samodzielność i niezależność przy wykonywaniu zawodu farmaceuty, podkreślona w ustawie o zawodzie farmaceuty, znalazła odzwierciedlenie w powinnościach moralnych wskazanych w projekcie zmian do Kodeksu Etyki. Zgodnie z proponowanymi zmianami powinnością moralną farmaceuty jest wykonywanie zawodu pod własnym imieniem i nazwiskiem, zabronione jest zawieranie umów lub innych zobowiązań ograniczających samodzielność i niezależność zawodową, zabronione jest umożliwianie innej osobie pracy pod nazwiskiem i imieniem danego farmaceuty, zabronione jest kontrolowanie innego farmaceuty w sposób i na zasadach naruszających obowiązujące przepisy, zasady etyki lub uchwały. Moralną powinnością jest również odmowa

wykonania polecenia ograniczającego samodzielność, chyba, że obowiązek taki wynika z innych obowiązujących przepisów. Projektowane postanowienia są odpowiednie dla osiągnięcia założonego celu i nie wykraczają poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tego celu.

Kolejną zmianą znajdującą swoje źródło w przepisach ustawy o zawodzie farmaceuty jest rozszerzenie postanowień art. 7 Kodeksu Etyki, w którym, w nowych ustępach od 2a do 2c, określono zasady postępowania farmaceuty przy poleceniu pacjentowi produktu leczniczego, wyrobu medycznego, środka spożywczego specjalnego przeznaczenia żywieniowego czy też suplementu diety. Celem tego postanowienia jest zapewnienie pacjentowi usługi o najwyższej jakości poprzez zobowiązanie farmaceuty do kierowania się jedynie dobrem pacjenta. Aktualna wiedza, kryterium skuteczności oraz bezpieczeństwo stosowania to jedyne aspekty, którymi ma kierować się farmaceuta. Moralna powinność wynikająca z art. 7 Kodeksu Etyki bezpośrednio związana jest z zasadami staranności, rzetelności oraz poszanowania praw pacjenta, określonymi w art. 27 ustawy o zawodzie farmaceuty. Norma ta jest odpowiednia do osiągnięcia zamierzonego celu i nie wykracza poza to, co jest konieczne dla jego osiągnięcia.

Również wprowadzony do Kodeksu Etyki nowy art. 21a, zawierający postanowienia określające zasady wynagradzania farmaceuty, nie narusza obowiązujących przepisów i osiąga zamierzony cel bez naruszenia zasady proporcjonalności. Celem tego postanowienia jest bowiem wskazanie moralnych zasad postępowania przy ustalaniu wynagradzania za pracę przysługującego farmaceucie w razie wykonywania przez niego czynności poza stosunkiem pracy.

Bardzo istotną z uwagi na zasadę proporcjonalności jest również zmiana art. 19 Kodeksu Etyki, dotycząca reklamy farmaceuty. Zmiana ta jest realizacją dyrektywy 2000/31 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego. Już od pewnego czasu Komisję Europejską niepokoił brak regulacji w tym zakresie w przepisach prawa polskiego, szczególnie z uwagi na wynikający z art. 94 ustawy – Prawo farmaceutyczne zakaz reklamy aptek i ich działalności. Wychodząc naprzeciw zastrzeżeniom Komisji, projekt zmiany Kodeksu Etyki zawiera stosowną regulację, jednoznacznie wskazując, co w przypadku farmaceuty wykonującego zawód poza apteką nie stanowi reklamy. Również i ta zmiana jest proporcjonalna i niezbędna do osiągnięcia zamierzonego celu, jakim jest umożliwienie farmaceucie wykonującemu zawód poza apteką, dotarcie do pacjenta z informacją o wykonywanym przez niego zawodzie. Wskazanie, jakie dane nie stanowią reklamy stanowi gwarancję bezstronnej i rzetelnej informacji w tym zakresie.

Zmiany wprowadzane do Kodeksu Etyki nie zawierają żadnych regulacji, które w jakikolwiek, bezpośredni lub pośredni sposób, dyskryminowałyby farmaceutów z uwagi na przynależność państwową lub miejsce zamieszkania. Zasady te skierowane są i będą obowiązywać wszystkich farmaceutów bez względu na przynależność państwową, miejsce zamieszkania czy też miejsce wykonywania zawodu farmaceuty.

Szczegółowe odniesienie się do każdej z poszczególnych zmian znajduje się w dalszej części uzasadnienia.

Pierwsza zmiana ma charakter redakcyjno-legislacyjny, jednakże jest bardzo istotna, ponieważ polega na jednoznacznym skierowaniu postanowień Kodeksu Etyki do wszystkich farmaceutów, a nie tylko do aptekarzy, czyli osób wykonujących zawód farmaceuty w aptece, punkcie aptecznym, dziale farmacji szpitalnej albo hurtowni farmaceutycznej. Po zmianie nie będzie wątpliwości, że Kodeks Etyki obejmuje swoimi regulacjami każdego farmaceutę wykonującego zawód w jakiegokolwiek formie. Obecny art. 29 Kodeksu Etyki stanowi, że postanowienia Kodeksu Etyki stosuje się odpowiednio do osób wykonujących zawód farmaceuty niebędących aptekarzami. Zwrot „odpowiednio” zakłada, że normy Kodeksu Etyki, jakie pierwotnie przewidziane dla zawodu aptekarza, mają być stosowane do pozostałych farmaceutów, w zależności od konkretnej sytuacji, w postaci niezmienionej lub niemalże niezmienionej (a więc wprost), po poddaniu ich pewnym modyfikacjom lub wcale.

Objęcie wszystkich farmaceutów postanowieniami Kodeksu Etyki związane jest głównie ze zmianami, jakie zaszły w wykonywaniu zawodu farmaceuty na przestrzeni ostatnich 10 lat, a które dotyczą przede wszystkim doprecyzowania sposobu i form wykonywania zawodu farmaceuty, a tym samym wymagają rozszerzenia pieczy organów samorządu zawodu farmaceuty na wszystkie rodzaje aktywności zawodowej farmaceutów.

Konsekwencją zmiany zakresu podmiotowego Kodeksu Etyki jest również konieczność zmiany jego preambuły, która odwołuje się obecnie, tak jak i pozostałe postanowienia Kodeksu Etyki, do wszystkich farmaceutów, a nie tylko do aptekarzy.

Doświadczenia w działalności samorządu zawodu farmaceuty, w szczególności nabyte w ostatnim okresie, unaocznily konieczność wprowadzenia zmian w zakresie wzmocnienia niezależności i samodzielności zawodu farmaceuty, jako zawodu zaufania publicznego. Pomimo, że postanowienia Kodeksu Etyki w wielu miejscach w sposób bardziej lub mniej bezpośredni dotyczą kwestii niezależności, to zasadniczą regulacją w tym zakresie stanowią postanowienia art. 3 Kodeksu Etyki.

Obecne brzmienie art. 3 proponuje się uzupełnić o postanowienia ust. 1a-1h, szczegółowo regulujące problematykę niezależności i swobody w wykonywaniu zawodu farmaceuty.

Dodane normy przewidują: wykonywanie zawodu jedynie pod własnym imieniem i nazwiskiem, zakaz zawierania umów i zaciągania innych zobowiązań mogących ograniczać niezależność zawodową, zakaz umożliwiania w jakikolwiek sposób innej osobie lub podmiotowi wykonywania pracy pod imieniem i nazwiskiem farmaceuty, zakaz kontrolowania farmaceuty lub prowadzonej przez niego działalności w sposób naruszający obowiązujące przepisy, zasady etyki i deontologii zawodowej lub uchwały Krajowego Zjazdu Aptekarzy. Zgodnie ze zmianami proponowanymi w ust. 1g „Farmaceuta sprawujący opiekę farmaceutyczną, udzielający usług farmaceutycznych lub wykonujący zadania zawodowe farmaceuty odmawia wykonania polecenia ograniczającego swobodę lub niezależność zawodową i nie jest w tym zakresie związany poleceniem służbowym chyba że obowiązek wykonania polecenia wynika z innych obowiązujących przepisów”.

Z uwagi na priorytetowe znaczenie niezależności zawodowej, farmaceuta zobowiązany będzie do informowania swojego samorządu o każdej próbie ograniczania swobody lub niezależności zawodu. Z uwagi na fakt, że konstytucyjnym zadaniem samorządu zawodu farmaceuty jest reprezentowanie farmaceutów, jako osób wykonujących zawód zaufania publicznego, oraz sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem tego zawodu w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony, samorząd musi na bieżąco pozyskiwać informacje dotyczące działań ograniczających samodzielność i niezależność wykonywania zawodu.

Jak wskazano powyżej, celem zmian wprowadzonych w art. 3 Kodeksu Etyki jest zagwarantowanie niezależności zawodu farmaceuty, wyeliminowanie jakichkolwiek wpływów, w tym tych mogących oddziaływać na jakość i bezpieczeństwo pracy na rzecz pacjentów. Farmaceuta, aby właściwie wykonywać swoją pracę i realizować swoje zawodowe powinności, musi posiadać pełną swobodę działania. Samodzielność w podejmowaniu decyzji przez farmaceutę jest gwarancją bezpieczeństwa pacjenta korzystającego z usług farmaceuty. Samodzielność farmaceuty jest również związana z cechami charakteryzującymi zawód zaufania publicznego, takimi jak: pełnienie misji społecznej, przestrzeganie reguł deontologicznych, zachowywanie tajemnicy zawodowej, budowanie zaufania w relacji z pacjentem oraz ponoszenie odpowiedzialności zawodowej.

Duże znaczenie, w szczególności w zakresie realizacji zadań postawionych przez obowiązujące przepisy przed samorządem zawodu farmaceuty, ma zmiana proponowana w art. 5 Kodeksu Etyki. Polega ona na dodaniu ust. 3. Proponowana norma obliuguje członków izb aptekarskich wybranych do organów władz do działania na rzecz samorządu zawodowego. Umieszczenie takiego postanowienia w Kodeksie Etyki ma unaocznić osobom wyrażającym

zgodę na wejście do organów, że piastowanie określonych funkcji stanowi zobowiązanie wybranej osoby do pracy na rzecz samorządu. Ponadto, z uwagi na uchwalenie w 2020 r. ustawy o zawodzie farmaceuty i zaliczenie do wykonywania zawodu farmaceuty również pełnienia funkcji z wyboru w samorządzie farmaceuty, osoby stawające do wyborów w organach samorządowych muszą mieć świadomość, że niewykonywanie czynności przynależnych pełnieniu określonych funkcji również może podlegać ocenie pod kątem przewinienia zawodowego.

Wyzwania, przed jakimi staje dzisiaj farmaceuta spowodowały również konieczność uzupełnienia przepisów w części szczegółowej Kodeksu Etyki w rozdziale I zatytułowanym „Aptekarz wobec pacjenta”.

Zmiany, jakie proponuje się wprowadzić w tym rozdziale dotyczą art. 7, art. 10, art. 11 i art. 13.

Zmiana w art. 7 polega na dodaniu ust. 2a-2c. Nowe normy odnoszą się w sposób bezpośredni do postępowania farmaceuty wobec pacjenta. Postanowienie ust. 2a dotyczy wprost kontaktu farmaceuty z pacjentem i ma związek z czynnością polegającą na poleceniu pacjentowi produktu leczniczego, wyrobu medycznego, wyposażenia wyrobu medycznego, środka spożywczego specjalnego przeznaczenia żywieniowego lub suplementu diety. Przy wykonywaniu wskazanych czynności - jak wynika wprost z proponowanej normy - farmaceuta kieruje się aktualną wiedzą, kryterium skuteczności i bezpieczeństwa stosowania poleconego produktu, a konkretny wybór lub rekomendacja farmaceuty nie może następować ze względu na czyjąkolwiek korzyść oprócz korzyści pacjenta. Powyższa zasada niewątpliwie jest wywodzona z zasad etyki ogólnoludzkiej, ale powinna jednoznacznie wybrzmieć jako jedna z podstawowych zasad wykonywania zawodu farmaceuty, jako zawodu zaufania publicznego, któremu pacjenci, korzystający z usług danego farmaceuty, powierzają swoje życie i zdrowie.

Postanowienie ust. 2c w art. 7 Kodeksu Etyki w sposób jednoznaczny stanowi, że nie jest pożądane, dobre, moralne i słuszne narzucanie przez farmaceutę swych świadczeń lub usług oraz pozyskiwanie pacjentów w sposób niezgodny z zasadami etyki i deontologii oraz zasadami lojalności wobec innych członków samorządu zawodu farmaceuty. Standardy wykonywania zawodu farmaceuty, będącego zawodem zaufania publicznego, stawiają przed osobami wykonującymi ten zawód szereg wyzwań, w tym tych dotyczących pozyskiwania pacjentów. Pomimo, że wykonywanie zawodu farmaceuty powinno zaspokajać ich codzienne potrzeby, w tym te o charakterze materialnym, to dążenie do zaspokojenia tych potrzeb nie może

odbywać się kosztem pacjenta. Celem zawodu farmaceuty jest bowiem pomoc innym ludziom i to w obszarze ich zdrowia i życia.

Zmiany zaproponowane w art. 10 Kodeksu Etyki w sposób wyczerpujący odnoszą się do kwestii tajemnicy zawodowej. Potrzeba zmiany obecnie obowiązującej normy podyktowana była koniecznością jej uszczegółowienia. Zarówno proponowane, jak i dotychczasowe brzmienie art. 10, określa zakres informacji objętych tajemnicą (wszystko czego farmaceuta dowiedział się w związku lub przy okazji wykonywania zawodu). Szerzej natomiast niż dotychczasowe postanowienie, projektowana zmiana wskazuje, że zachowanie tajemnicy obowiązuje farmaceutę również po śmieci pacjenta. Ponadto, obecny art. 10 bardzo precyzyjnie określa, w jakich przypadkach farmaceuta jest zwolniony z zachowania tajemnicy zawodowej. Tak szczegółowe uregulowanie powyższej kwestii jest niezbędne dla prawidłowego wykonywania zawodu farmaceuty, ponieważ w jasny sposób wskazuje, kiedy granice tej zasady mogą być przekroczone nie stanowiąc przewinienia zawodowego.

Zmiana dotycząca art. 11 polega na jego uchyleniu. Norma art. 11 Kodeksu Etyki nie wносиła nic szczególnego do zasad wykonywania zawodu farmaceuty. W ponad trzydziestoletniej działalności samorządu nigdy nie zdarzyło się, aby farmaceuta dopuszczał się jakichkolwiek przewinień na tym tle. Ponadto, zważywszy na wynikającą z Konstytucji RP wolność wyrażania swoich poglądów, dotychczasowe brzmienie art. 11 Kodeksu Etyki podlegało uchyleniu.

Również zmiana art. 13 ogranicza się do jego uchylenia. Wobec faktu, że w przeważającej większości na produkty lecznicze stanowiące podstawę leczenia osób ubezpieczonych ustalane są ceny urzędowe, brak jest podstaw do pozostawiania tego przepisu.

Kolejne propozycje zmian dotyczą rozdziału II, normującego zasady postępowania wobec zawodu, nauki i samorządu. Projekt przewiduje dodanie nowego art. 16a, zmianę art. 18, dodanie nowego art. 18a, zmianę art. 19 oraz dodanie nowego art. 21a.

Art. 16a dotyczy postawy farmaceuty w trakcie przeprowadzania badań naukowych. Przepis odsyła w tym zakresie do przestrzegania zasad prowadzonego badania oraz do rzetelnego przedstawiania wyników i formułowania wniosków. Kolejne postanowienie tego artykułu wskazuje na konieczność przestrzegania przez farmaceutę praw autorskich. Art. 16a ust. 3 stanowi o niedopuszczalności dopisywania przez farmaceutę swojego nazwiska do prezentowanych treści, wykorzystywanie bez zgody autorów lub pomijanie ich nazwiska albo nazw zespołów a także źródeł pochodzenia informacji.

Kolejna zmiana uzupełnia treść art. 18, który dotyczy wzajemnych stosunków między farmaceutami, a także między farmaceutą a pracodawcą. Dodano zasady postępowania

w razie zgłaszania uwag dotyczących dostrzeżonych błędów w postępowaniu innego farmaceuty. Zgodnie z proponowanym art. 18 ust. 3, w razie zaistnienia takiej sytuacji, farmaceuta zobowiązany jest przekazać swoje uwagi farmaceucie, którego błędy zostały dostrzeżone. W razie, gdy błąd powoduje poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia pacjenta przewidziano konieczność poinformowania izby aptekarskiej. Jak stanowi nowy ust. 5 w art. 18, poinformowanie izby aptekarskiej nie stanowi naruszenia zasad etyki i deontologii zawodowej. Zawód farmaceuty jest zawodem zaufania publicznego, który cieszy się dużym uznaniem wśród pacjentów. Zaufanie publiczne, które zostało zbudowane przez farmaceutów wykonujących swoją pracę sumiennie i zgodnie z zasadami etyki zawodowej i ogólnoludzkiej, jest niewątpliwie dobrem, nabywanym przez każdego farmaceutę wstępującego do samorządu zawodowego. Dlatego też każdy farmaceuta ma obowiązek szanować swój zawód i dbać o jego godność. Jedną z form dbałości o godność zawodu stanowi wymóg powstrzymywania się od działań mogących publicznie dyskredytować lub naruszać dobre imię innych członków zawodu. Należy pamiętać, że każde działanie podważające godność zawodu powoduje spadek zaufania do całego zawodu. Opisane powyżej zalecenie bezpośredniego wyjaśniania wątpliwości pomiędzy farmaceutami nie dotyczy oczywiście sytuacji, w której dostrzeżony błąd powoduje poważną szkodę dla życia i zdrowia pacjenta i wymaga podjęcia działań przez samorząd, zgodnie z kompetencjami związanymi ze sprawowaniem pieczy nad wykonywaniem zawodu. Zmieniany art. 18 kształtuje również zasady, których dochować powinien farmaceuta we wzajemnych relacjach z innymi farmaceutami. Jak wynika z art. 18 ust. 4, farmaceuta powinien zachować ostrożność w formułowaniu opinii o działalności innego farmaceuty, w szczególności opinii mogących podważyć jego autorytet lub zdyskredytować farmaceutę. Wzajemne relacje między farmaceutami mają istotny wpływ na postrzeganie zawodu. Budowanie właściwych relacji między osobami wykonującymi ten sam zawód wpływa również na relacje między farmaceutami i pacjentami.

Nowy art. 18a ma na celu uregulowanie wzajemnych stosunków pomiędzy farmaceutami, w szczególności relacji pomiędzy kierownikiem i jego pracownikami oraz farmaceutą nadzorującym innych farmaceutów. Norma zawarta w ust. 1 określa powinności farmaceuty pełniącego funkcje nadzorcze nad pracą innych osób. W przypadku farmaceuty pełniącego funkcję kierowniczą, np. funkcję kierownika apteki, wprowadzana norma Kodeksu Etyki zobowiązuje takiego farmaceutę do przeprowadzania swoich czynności w sposób rzetelny z zachowaniem zasad rzeczowości, nienaruszający godności farmaceutów oraz innych podległych mu osób, bez narażania ich na jakiegokolwiek ponizanie w opinii publicznej lub wśród współpracowników.

Całkowicie nowa norma wynika z proponowanego art. 18a ust. 2. Zobowiązuje ona farmaceutę dokonującego kontroli innych farmaceutów do wcześniejszego zawiadomienia, w miarę możliwości, o dokonywanej kontroli, co ma umożliwić kontrolowanemu obecność w czasie kontroli. Norma ta zmierza także do umożliwienia kontrolującemu bezpośredniego przekazania kontrolowanemu uwag o wynikach kontroli. Zawód farmaceuty jest samodzielnym zawodem zaufania publicznego a każda osoba wykonująca ten zawód posiada prawo wykonywania zawodu farmaceuty i podlega odpowiedzialności zawodowej. Kontrola pracy farmaceuty, poza identyfikacją ewentualnych nieprawidłowości, ma również funkcję prewencyjną, stąd niezbędne jest przekazanie uwag o jej wynikach przede wszystkim bezpośrednio kontrolowanemu farmaceucie. Niedopuszczalne jest prowadzenie kontroli pracy innego farmaceuty prowadzące do bezzasadnego podważania jego umiejętności z wykorzystaniem pełnionej funkcji lub zajmowanego stanowiska.

Bardzo ważna zmiana dotyczy reklamy i zawarta została w art. 19 Kodeksu Etyki. Dodany ust. 1a stanowi dostosowanie Kodeksu Etyki do zmian wprowadzonych ustawą o zawodzie farmaceuty w zakresie nowych aktywności zawodowych farmaceutów, a w szczególności tych wykonywanych poza aptekami.

Obowiązująca dotychczas generalna zasada stanowiąca, że aptekarz nie reklamuje siebie oraz swoich usług, została doprecyzowana poprzez wskazanie, jakie informacje podawane przez farmaceutę wykonującego zawód poza apteką nie stanowią reklamy.

Dodany w art. 19 ust. 1b wprowadza generalny zakaz uczestniczenia w reklamie, która mogłaby naruszać godność zawodu farmaceuty lub podważać zaufanie do tego zawodu. Zakazane będzie reklamowanie przez farmaceutę produktów leczniczych, wyrobów medycznych, suplementów diety, a także żywności specjalnego przeznaczenia.

Kolejna zmiana polega na dodaniu art. 21a. Zasady wskazane w tym postanowieniu dotyczą spraw związanych z wynagrodzeniem farmaceuty. Zasadą jest, że farmaceuta za czynności wykonywane w ramach zawodu pobiera wynagrodzenie. Dopuszczalne jest wykonywanie czynności zawodowych bez wynagrodzenia, ale pod warunkiem, że darmowe wykonywanie czynności nie łączy się z reklamą podmiotu, w którym czynność jest wykonywana. W sytuacji, gdy czynności zawodowe wykonywane są poza stosunkiem pracy, farmaceuta powinien na podstawie odrębnej umowy pobierać odrębne wynagrodzenie. Wiele czynności w ramach wykonywania zawodu jest prowadzona dodatkowo, poza podstawowym zakresem obowiązków farmaceuty i za każdą z takich czynności farmaceuta powinien pobierać stosowną opłatę. Istnieje ryzyko, że wykonywanie czynności zawodowych bezpłatnie przez farmaceutę może zostać wykorzystane do reklamy podmiotu prowadzącego działalność,

w której czynność ta jest wykonywana, w związku z tym wprowadzono przepis zawarty w ust. 4 jednoznacznie stanowiącym, że „Wykonywanie czynności zawodowych bezpłatnie przez farmaceutę nie może łączyć się z reklamą podmiotu prowadzącego działalność, w której czynność ta jest wykonywana”.

Ostatnia istotna zmiana dotyczy art. 29 Kodeksu Etyki i wynika z faktu, że Kodeks Etyki dotyczy wszystkich farmaceutów.